

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ****І. Г. Герасимова**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORSID: 0000-0001-7000-7652**Т. В. Галич**

КВНЗ «Вінницька академія безперервної освіти»

ORCID: 0000-0002-0471-4671**В. Г. Дерун**

Вінницький національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-0025-9501

Розглянуто особливості розвитку сучасного світу, що характеризується процесами глобалізації, інформатизації, стрімким технологічним розвитком до якого додаються соціально-економічні перетворення, які відбуваються в Україні. Їх логічним продовженням стає реформування галузі освіти у зв'язку з вимогами сучасного ринку праці, що спонукають вимоги до професійної підготовки фахівців, зокрема педагогів. Акцентовано увагу на проблемі конкурентоздатності педагогічних працівників, що зумовила осмислення різних її аспектів. Обґрунтовано необхідність формування професійної мобільності майбутніх педагогів, що пов'язано з процесами інтеграції освіти і науки та її проникненням в освітній процес загальноосвітньої школи, стрімким розвитком як інформаційних технологій, так й інновацій в освіті тощо. Схарактеризовано потенціал андрагогічного, контекстного та гендерного підходів до формування професійної мобільності майбутніх педагогів, наведено основні поняття, принципи, та методи навчання кожного з них.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі, мобільність, підхід, андрагогіка, контекст, гендер.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Непередбачуваність розвитку сучасного світу, що супроводжується процесами глобалізації, інформатизації, стрімким розвитком технологій, має неабиякий вплив на всі сфери суспільного життя. До означених умов додаються суттєві соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні та відображаються на розвитку всіх її суспільних інститутів, зокрема і системи освіти. Логічним продовженням соціальних змін є і процес реформування освітньої галузі, виникнення нових вимог до професійної підготовки фахівців. Необхідність підвищення якості якої, потреба відповідати вимогам часу спонукає пошук ефективних шляхів розвитку освітньої галузі.

Динаміка суспільних процесів зумовлює потребу швидкого реагування на зміни, що відбуваються в усіх галузях виробництва, а поява ринку освітніх послуг передбачає здатність педагогічних працівників конкурувати на ринку праці. Конкурентоздатність учителів у сучасному світі, значною мірою, забезпечується їхнім творчим потенціалом, готовністю опанувати нові знання і технології, швидко адаптуватися до соціально-економічних перетворень. Відповідно виникає завдання підготовки такої особистості, необхідність осмислення різних її аспектів, зокрема:

– з'ясування сутності опанування технологіями майбуттєтворення, випереджувального розвитку та управління з погляду перспективи професійної діяльності в майбутньому;

– опис системно-інтегративних рис особистості, які детермінують професійний розвиток і становлення професійно успішної людини;

– визнання мінливості провідною рисою способу життя людини, з огляду на що поряд із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою постає нагальне завдання навчити студента самостійно опанувати нові знання й інформацію, навчатися, сприяти

і продукувати зміни, розвинути потребу в навчанні протягом життя [1].

Проблема навчання, а відтак і професійної підготовки вчителів, турбувала діячів науки в усі часи. Розуміння залежності повноцінного й ефективного розвитку суспільства від підготовки педагогічних кадрів, обумовила увагу до цієї проблеми видатних діячів культури, зарубіжних і вітчизняних педагогів. Різні аспекти професійної підготовки майбутніх вчителів розглядаються у своїх наукових працях такі вітчизняні науковці, як О. Абдуліна, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, А. Кузьмінський, С. Сисоева, Л. Хомич та ін.

Проблема підготовки педагогічних кадрів знаходить своє відображення у законодавчих актах. Положення, що регулюють розвиток національної системи освіти, підготовку педагогічних працівників зокрема, відображено у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Державній програмі «Вчитель», Концепції «Нової української школи». Зокрема, саме в Національній стратегії розвитку освіти в Україні наголошено, що підготовка педагогічних працівників є провідним принципом державної освітньої політики, центральним завданням модернізації освіти.

Одним із шляхів реформування освіти розглядається інтеграція освіти та науки, що є закономірним процесом, враховуючи розвиток на основі фундаментальних так званих перехідних наук.

Проникнення інтеграції в навчальний процес загальноосвітньої школи надає особливої важливості формуванню професійної мобільності майбутніх педагогів. Враховуючи наукові праці таких вчених як О. Антонова [2], Л. Ніколенко [3], Ю. Пашута [4] Ю. Ткач [5] можна сказати, що інтеграція зумовлює

цілісність світосприйняття, цілісність сфери відображення об'єктивної дійсності; дозволяє уникати дискретності в оволодінні знаннями та вміннями та надає можливості визначення умов, що сприяють формуванню системних, цілісних наукових знань та практичних навичок на науково визначеній основі. Це процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знань, що забезпечує професійну діяльність на основі їх єдності і цілісності, формування цілісного наукового світогляду.

Маємо підкреслити й активне використання в освітньому процесі сучасних інформаційних технологій, появу інноваційних технологій навчання, відкриває надзвичайно широкі можливості для реалізації професійної мобільності вчителів, що проявлятиметься вже у недалекому майбутньому в діяльності майбутніх вчителів. А передумовою має стати готовність до реалізації творчого потенціалу, здатність до гнучкого реагування на сучасні освітні потреби, відмова від стереотипів, що роками склалися в шкільній практиці.

Відтак, враховуючи особливості як суспільного розвитку, так і розвитку освіти, важливою складовою професійної підготовки майбутніх учителів стає формування професійної мобільності ще в роки навчання у ЗВО. Розуміння того, що професійно мобільний учитель здатний сформулювати мобільну особистість, потреба в якій є очевидною вже зараз, актуалізує означену проблему.

Проблема формування професійної мобільності майбутніх фахівців в системі вищої освіти, майбутніх учителів зокрема, викликає неабиякий інтерес сучасних науковців. Зазначивши її міждисциплінарний характер підкреслимо відносно новизну самої проблеми для педагогічної науки. В Україні перша дисертаційна робота, присвячена проблемі формування професійної мобільності була захищена у 2005 році Є.Іванченко.

Для представників педагогічної науки особливий інтерес становить проблема індивідуальної мобільності фахівця. Різні підходи до вирішення проблеми формування професійної мобільності фахівців представлено у наукових працях таких вітчизняних учених як Л. Вороновська, Л. Сушенцева, О. Ващенко, Ю. Клименко, Н. Кожемякіна, Р. Пріма, І. Хом'юк та ін. Останніми роками проблемою формування професійної мобільності вчителів опікуються такі українські науковці як Н. Брижак, С. Данильченко, Л. Дольнікова, Р. Дорогих, О. Кіліченко, Ю. Копчак, Л. Копчак, Л. Ю. Клименко, Л. Литовченко, Л. Я.Никорак, Сушенцева, Г. Шевчук, О. Хижняк, О. Яненко та ін. До числа зарубіжних учених, наукові праці яких присвячено означеній проблемі належать О. Жарков, Б. Ігошев, С. Морозова, Е. Сіманюк, І. Степанова та ін.

Відносна новизна проблеми формування професійної мобільності майбутніх вчителів обумовлює пошук оптимальних її шляхів, необхідність розроблення теоретико-методологічного її забезпечення.

Метою статті є визначення методологічних підходів формування професійної мобільності майбутніх учителів.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Як часткове від загального, професійна мобільність майбутніх учителів відображає ті особливості мобільності фахівця, які є універсальними для сьогодення. На підставі дослідження [6] відзначимо, що мобільність розглядається як характеристика глобального розвитку, що характеризує діяльність та проявляється:

- у контексті змін різного характеру – здатність до швидкої зміни стану, статусу чи місця в соціальному чи професійному середовищі, здатність (готовність) трудових ресурсів (працівників) до змін свого положення в системі зайнятості;

- у контексті пошуку форм діяльності – вміння знаходити потрібні форми діяльності вводить у визначення – міру розлогості професійного «поля» діяльності робітника й стійкості (узагальненості) способів здійснення технологічних операцій;

- як перехід з одних громадських груп до інших;
- як вияв реакції людини на різні зміни, що відбуваються у зовнішньому й внутрішньому середовищі;

- як здатність особистості організовувати процес зміни життєвого шляху.

Мобільність проявляється на індивідуальному рівні як особистісна якість і проявляється:

- у контексті орієнтації в ситуації – вміння, здатність швидко орієнтуватися в ситуації, активне реагування особистості на життєву ситуацію, уміння швидкої перебудови й коректування своїх дій у конкретних ситуаціях, потреба, готовність і здатність змінити ситуацію, здатність до швидкої, оперативної перебудови в нових умовах;

- у контексті адаптації – засіб адаптації робочої сили, яка підвищує її конкурентоспроможність; механізм, що дозволяє особистості адаптуватися в умовах швидких соціальних змін;

- як особистісна чи суб'єктивна готовність до зміни професійної діяльності, зв'язок з рівнем підготовки, кваліфікацією, набутою людиною в процесі професійної освіти.

Сутнісне наповнення поняття «професійна мобільність» залежить від виробничої специфіки галузі суспільного виробництва. Відтак сфера освіти надає професійній мобільності особливості, які відзначено на підставі узагальнення наукових праць таких учених, як Н. Брижак [7], І. Герасимова [6] І. Горбачова [8], Б. Ігошев [9], Ю. Копач [10], Р. Пріма [11], І. Степанов [12] дозволили відзначити такі з них:

- необхідність швидкого реагування на зміни в освітній галузі, сприймання й адекватне оцінювання нововведень в освіті, позбавлятися власних стереотипів, що заважають саморозкриттю і ефективності;

- прийняття нового, системного мислення, розуміння взаємозв'язків і взаємозалежностей у суспільному розвитку, що досягається за рахунок змін, пов'язаних зі здобуттям досвіду навчання або викладання у закладі освіти;

- готовності до постійних чи тимчасових змін у професійних функціях, що залежать від соціально-економічної і соціокультурної ситуації і не вимагають зміни робочого місця;

- необхідність розробляти й упроваджувати власні авторські програми, інноваційні прийоми і методи, форми навчання і виховання учнів;

- необхідність мобілізувати школярів у демократичних освітніх умовах до активної участі в різних видах діяльності – навчально-пізнавальній, науково-дослідній, виховній, громадській, самоосвітній;

- здатності до швидкого оновлення завдань і різних видів професійно-педагогічної діяльності, творчої зміни її стилю і змісту;

- плануванні та здійсненні саморозвитку, попередженні професійної деформації та професійного вигорання;

Відзначається вертикальна і горизонтальна професійна мобільність вчителя. Перша з яких проявляється у просуванні кар'єрними сходами у сфері освітнього менеджменту, а саме від учителя до управління будь-якого рівня. Друга – через опанування інновацій в освіті, готовність вчителя працювати в освітніх установах різного типу – державних і недержавних, а також при потребі, до можливої зміни професійної сфери.

Коло особистісних якостей, що забезпечують прояв професійної мобільності на індивідуальному рівні є надзвичайно широким і охоплює професійну та комунікативну компетентність, когнітивну сферу з здатність до творчості, включаючи інтелект особистості, її потреби і мотивацію, соціальну зрілість, що включає соціальну активність, емоційно-вольову сферу, самосвідомість, адаптаційні можливості, відношення до роботи, гуманістичне ставлення до інших та до себе.

Багатогранність проблеми формування професійної мобільності створює передумови для пошуку ефективних шляхів її формування в освітньому процесі ЗВО та потребує методологічного забезпечення. З цією метою обираємо такі підходи як андрагогічний, контекстний та гендерний, обґрунтування вибору та характеристику яких здійснюємо на підставі монографії [6].

Зазначимо, що методологічний підхід слугує орієнтацією, що зумовлює використання основних понять, принципів, а також методів і прийомів побудови освітнього процесу. З метою обґрунтування вибору означених підходів, розглянемо основні поняття, які є визначальними для кожного з них та розглянемо доцільність їх вибору.

Поняття «андрагогічний підхід» походить від грецького «andros» – дорослий чоловік «ago» – вести, дослівно – «ведення дорослої людини». Звернення до освіти дорослих, як і використання поняття «андрагогіка» пов'язано з другою половиною ХХ століття, а швидке накопичення нових і застарівання існуючих знань, поява нових, у тому числі й інформаційних та комп'ютерних технологій, що обумовлюють безперервний процес навчання і підвищення кваліфікації спонукають до розроблення оптимальних шляхів і способів освіти дорослих.

Основною характеристикою освіти дорослих є процес власного самовдосконалення, що включає самостійний пошук знань, умінь, навичок, а також саморозвиток особистісних якостей. Як бачимо чинники, які обумовлюють необхідність формуван-

ня професійної мобільності майбутніх учителів і вибір методологічного підґрунтя у вигляді андрагогічного підходу, мають багато спільного. Проте виникає питання щодо доцільності віднесення студентів закладів освіти педагогічного спрямування до категорії дорослих. Не акцентуючи увагу на складності виділення чітких характеристик, які дозволяють визначити вікові межі дорослості, підкреслимо існуючі думки про те, що дорослість пов'язується з:

- соціально-психологічними чинниками, які як усвідомлюються самою людиною, так і визнаються суспільством та проявляються у суспільному житті;

- фізіологічною, соціальною, моральною зрілістю;

- економічною незалежністю;

- життєвим досвідом і рівнем самосвідомості, який обумовлює відповідальну поведінку;

- здатністю до саморегуляції власної діяльності, її планування, самоконтролю і самооцінки.

Як бачимо, немає підстав вважали студентів ЗВО, повною мірою, дорослими людьми, проте вже в недалекому майбутньому майбутні педагоги почнуть повноцінне професійне життя, стикнуться з його особливостями і проблемами. Застосування андрагогічного підходу при формуванні професійної мобільності майбутніх вчителів має забезпечити перехід до самостійного і відповідального життя особистості в непередбачуваному світі, який динамічно змінюється.

Орієнтація при формуванні професійної мобільності майбутніх педагогів на майбутню діяльність, обумовила наше звернення до контекстного підходу та визначення поняття «контекст». Його розглядають як систему внутрішніх і зовнішніх чинників і умов поведінки та діяльності людини, що впливають на особливості її сприйняття, розуміння і перетворення конкретної ситуації, що визначають смисл і значення цієї ситуації як цілого і компонентів, що входять до нього [13].

Опора на контекстне навчання дозволяє вплинути як на його процес, так і результат. Цьому сприяє виділення предметного і соціального контекстів, створення яких передбачає використання набутих знань і умінь у потрібний момент. У поєднанні з андрагогічним підходом, контекстний підхід сприяє формуванню здатності до планування власної діяльності, уміння спілкуватися, аргументовано відстоювати власну думку, прогнозувати та реагувати на зміни завдяки аналізу розвитку як суспільства в цілому, так і організації зокрема. Моделювання різноманітних контекстів (ціннісно-орієнтаційних, виробничих, психологічних, технологічних, посадових тощо) професійної діяльності сприяє і набуттю майбутніми вчителями здатності протистояти негараздам, вирішувати конфліктні ситуації, здійснювати аналіз допущених помилок і, що особливо важливо, нести за них відповідальність. Це створює передумови для усвідомлення необхідності набуття фахівцем таких професійно важливих властивостей та якостей, як спроможність витримувати значні психологічні навантаження, прийняття цінностей самоактуалізації, що пом'якшують період професійної адаптації, здатність до безперервного самонавчання та саморозвиток.

Створення у процесі професійної підготовки професійних і соціальних контекстів дозволяє майбутньому фахівцю побудувати адекватні очікування, спрогнозувати знання, які будуть необхідними у недалекому майбутньому і за сприяння та підтримкою викладачів ЗВО вибудувати власну стратегію і тактику життя.

Вибір в якості методологічного підґрунтя формування професійної мобільності майбутніх учителів гендерного підходу пов'язано з існуванням в сучасному українському суспільстві численних проблем гендерного характеру, які визначають різні шанси на професійну мобільність, обумовлюють різні стартові умови та потенційні можливості, негативно впливають на професійну реалізацію вчителів. Саме освіта, будучи агентом соціалізації особистості, значною мірою, визначає систему життєвих цінностей, напрями професійної самореалізації. Констатуючи консерватизм системи освіти щодо гендерних нововведень, гендерний підхід стає передумовою демократизації, гуманізації освітнього процесу як у ЗВО, так і загальноосвітньої школи. Гендерний підхід складає підґрунтя для гармонізації статево-рольових відносин на засадах толерантності, егалітаризму, розвитку партнерських відносин.

Підґрунтям категорії «гендерний підхід» слугує поняття «гендер», з яким пов'язується виконання особою соціально зумовленої ролі, додержання нею певної лінії суспільної поведінки, характер сподівань, на реалізацію яких вона може розраховувати виходячи зі своєї належності до жіночої або чоловічої статі [4]. На рівні особистості поняття «гендер» визначається як змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої та жіночої по-

ведінки, стилю життя та способу мислення, ролей і відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі, підкреслюючи його соціальний зміст [15].

Неоднозначність ставлення до проблем гендерного характеру в освітній спільноті, зокрема серед викладачів ЗВО, пов'язано з пануючою точкою зору на природне призначення статі. А це, своєю чергою, впливає на переконання щодо природної визначеності життєвого шляху, а відтак і способів професійної самореалізації, життєвого успіху чоловіків і жінок. Те, що гендерні перепони проявлятимуться на всіх етапах життєдіяльності майбутніх учителів, проявлятимуться в дорослому житті, дозволяє розглядати гендерний підхід логічним продовженням андрагогічного. Необхідним стає кричне осмислення взаємозв'язку цінностей і норм суспільного життя, що зумовлені особливостями його розвитку та проявляються у культурі, визначають правила спілкування і поведінки особистості, наявні гендерні стереотипи. Те, що вони були сформовані за інших соціально-історичних, економічних обставин і не відповідають реаліям часу, свідчить про незворотність гендерних перетворень. А можливість введення до соціальних та професійних контекстів гендерного, в межах контекстного підходу, об'єднує означені підходи в єдине ціле.

Пошук методологічних принципів, опора на які забезпечує ефективність формування професійної мобільності майбутніх учителів, обумовлює розгляд принципів кожного з них (табл. 1).

Таблиця 1 – Принципи андрагогічного, контекстного та гендерного підходів

Андрагогічний підхід	Контекстний підхід	Гендерний підхід
Провідна роль внутрішніх мотиваторів навчальної діяльності	Проблемний зміст навчання	Егалітаризму
Самостійності, самореалізації, самоуправління діяльності	Провідна роль спільної діяльності	Власного вибору
Навчання на розв'язання конкретних проблем	Професійне позиціонування	Довіри і підтримки
Орієнтації на спільну діяльність	Міждисциплінарна інтеграція змісту спеціальної та загальногуманітарної підготовки	Орієнтація на співробітництво
Наповненість навчання змістом важливим для професійних інтересів	Професійної самосвідомості	Розвиток власного потенціалу
Включення життєвого досвіду в освітній процес	Поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання	Залучення життєвого досвіду
Міждисциплінарності навчання	Моделювання в навчальній діяльності всіх аспектів майбутньої професійної діяльності	Спонування до активного соціального життя

Визначення положень, на які спирається формування професійної мобільності майбутніх учителів дозволяє відзначити виключення їх взаємозаперечення, підкреслити спільність певних принципів, можливість взаємодоповнення одних принципів іншими.

Розгляд методологічних підходів формування професійної мобільності майбутніх учителів зумовлює також і розгляд методологічного підґрунтя побудови освітнього процесу.

В межах андрагогічного підходу такими методами, перш за все, стає аналіз досвіду, що за допомогою спеціальних прийомів і способів організації

навчальної роботи проникає в традиційні для вищої школи методи навчання. В такий спосіб створюється підґрунтя для дискусій, вирішення виробничих завдань, пошук вирішення проблем різноманітного характеру. Розуміючи обмеженість життєвого досвіду студентів залучаємо приклади життєвого досвіду як представників педагогічної спільноти, так і тих, хто маючи педагогічну освіту реалізував себе в іншій сфері та досяг життєвого успіху. Неабиякого значення набувають організаційно-діяльнісні методи навчання, з їх орієнтацією на усвідомлення, розв'язання конфліктних ситуації та включають моделювання, рефлексію, проектування з опорою на розвиток комунікації, мислення, емпатії. Важливого значення набувають інтерактивні методи навчання, які дозволяючи врахувати навчальні потреби дорослої людини, створюють передумови для аналізу власних дій і вчинків – тренінги, рольові і ділові ігри, аналіз ситуації, мозковий штурм тощо. Для реалізації андрагогічного підходу неабиякого значення набуває організація самостійної роботи, що передбачає спільне з викладачем її планування з обов'язковою орієнтацією на вирішення конкретних виробничих або життєвих проблем. Обов'язковим є і ретельне методичне забезпечення самостійної роботи з корегуванням можливих наслідків помилкових дій, організації та контролю самостійної роботи. Ефективність реалізації означених методів навчання забезпечується встановленням рівноправних відносин суб'єктів навчального процесу, сприятливою психологічною атмосферою з дотриманням взаємопідтримки, відповідальності, надання пріоритетів співробітництву.

Реалізація контекстного підходу при формуванні професійної мобільності майбутніх учителів має будуватися на основі проблемного навчання, що забезпечує активізацію мислення студентів з використання особистісних уподобань викладача та реалізацією його творчого потенціалу. З цією метою доцільним є використання всього арсеналу традиційних методів навчання – лекцій, семінарських, лабораторних, практичних занять з акцентом на різні форми ігор, які дозволяють створити конкретні виробничі ситуації, проявити особливості відносин між людьми при виконанні різних рольових функцій. Цьому сприяє як моделювання педагогічних ситуацій, так і дослідницька діяльність студентів.

Контекстний підхід передбачає застосування й інноваційних методів навчання, а саме кейс-технологій, портфолію, метод проектів, що створюють ситуації конкретної професійної діяльності майбутніх фахівців.

Значною мірою реалізація гендерного підходу передбачає опору на ті методи навчальної роботи, що були описані вище, тобто на весь існуючий арсенал традиційних та інноваційних методів навчання у ЗВО з акцентом на її гендерний аспект. Проте залежно від спеціальності, яку набувають студенти, створюються передумови для виділення певних їх особливостей. Зокрема, для студентів факультету початкових класів – гендерний аналіз підручників для початкової школи. Для студентів-істориків – гендерний аналіз наукових праць представників

історичної науки. Для майбутніх філологів – відображення гендеру як в літературних творах, так і в сучасній українській мові. Для студентів факультету фізкультури – доцільність обмеження доступу представників певної статі до видів спорту тощо.

Як бачимо, обрані методологічні підходи не виключають можливість їх одночасного застосування у процесі формування професійної мобільності майбутніх учителів. Виділені методологічні підходи взаємодоповнюють один одного, створюють передумови для забезпечення ефективності формування професійної мобільності.

ВИСНОВКИ. Таким чином, опора на андрагогічний, контекстний та гендерний підходи, відкриває значні можливості для формування професійної мобільності майбутніх учителів у закладах вищої освіти. Розгляд потенційних можливостей означених підходів дозволяє передбачити у підготовці майбутніх фахівців перспективи діяльності, забезпечити професійний розвиток, завдяки критичному осмисленню соціальної дійсності, активізації творчого потенціалу особистості, розумінню необхідності самонавчання й саморозвитку тощо. Подальшого розроблення потребують педагогічні умови, а також розроблення методик поетапного формування професійної мобільності майбутніх педагогів в освітньому процесі ЗВО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сас Н. М. Тенденції до зміни сучасної системи професійної освіти. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук, 2018. Вип. 2. Частина 2. С. 114–120. doi: 10.30929/1995–0519.
2. Антонова О. Є., Ващук О. В. Інтегративний підхід до побудови моделі формування готовності вчителів до розвитку академічної обдарованості учнів. *Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика* : зб. наук. праць. Житомир, 2017. Ч. 1, С. 174–182.
3. Ніколенко Л. Т. Нова українська школа: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. *Методист*. Київ, 2018. № 2. С. 72–74.
4. Пришута Ю. Ю. Інтегративний підхід як один із факторів формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-будівельників. *Вісник Національного університету оборони України*. Київ, 2014. № 1. С. 134–138.
5. Ткач Ю. Інтегративний підхід у навчанні в умовах фундаменталізації професійної підготовки майбутніх економістів. *Педагогіка вищої та середньої школи*. Кривий Ріг, 2015. Вип. 46. С. 90–93.
6. Герасимова І. Г. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери : монографія. Вінниця, 2015. 512 с.
7. Брижак Н. Ю. Професійна мобільність як фахова якість майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка і соціальна робота»*. Ужгород, 2016. Вип. 1, С. 67–70.
8. Горбачова І. І. Професійна мобільність вчителя в мінливому освітньому середовищі. *Теорія та методика навчання та виховання*. Харків, 2017. Вип. 43. С. 59–68.

9. Игошев Б. М. Профессиональная мобильность учителя: организационно-педагогический аспект. *Известия УрГУ*. Екатеринбург, 2008. № 56. С. 34–40.

10. Копчак Ю., Копчак Л., Никорак Я. Педагогічна мобільність у добу змін та трансформацій. Гірська школа українських Карпат. Івано-Франківськ, 2016. № 15. С. 49–53. doi: 10.15330/msuc.

11. Пріма Р. М. Формування професійної мобільності вчителя – стратегічні напрями у сучасній освіті. *Педагогічний пошук*. Луцьк, 2017. № 3. С. 18–20.

12. Степанов И. А. Профессиональная мобильность педагога как научно-педагогический феномен

Образование и наука. Екатеринбург, 2009. № 5. С. 37–45.

13. Вербицкий А. А. Контекстно-компетентный подход к модернизации образования. *Высшее образование в России*. Москва, 2010. № 5. С. 32–37.

14. Гендерні складові процесу розвитку : витяг зі звіту Світового Банку. Гендер і державна політика : [зб. пр. сучас. захід. дослідників] : навч. посіб. : пер. з англ. / упоряд. П. Ренкін. Київ, 2004. С. 17–60.

15. Менжулін В. Гендер з плюралістичної точки зору. *Філософсько-антропологічні студії*. Київ, 2001. Спецвип. С. 59–68.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE TEACHERS

I. Gerasymova

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

ORCID: 0000-0001-7000-7652

T. Halych

Vinnitsia Academy of Continuing Education

ORCID: 0000-0002-0471-4671

V. Derun

Vinnitsia National Technical University

ORCID: 0000-0002-0025-9501

Purpose. The necessity of quick reaction to today challenges, improving the quality of modern training causes the formation of professional mobility of future teachers. So appear the problem of methodological support for training, finding appropriate approaches to ensure its effectiveness. **Methodology.** The methodological basis of the research consists of the philosophical propositions of dialectical unity of teaching theory and practice, conceptual propositions of philosophy, pedagogic and psychology though the prism of andragogical, contextual and gender approaches in the training of future teacher in higher education; fundamental works in the field of theory of professional education and activity; propositions of the role of continuing professional education in the process of forming competencies that ensure the professional mobility of the modern teacher. **Results.** The manifestation of professional mobility at the activity level and at the individual level with the corresponding characteristics is shown. The dependence of the essential content of professional mobility from its specifics of the industry to the features in the field of education is indicated. In the article are grounded methodological approaches to the formation of professional mobility of future teachers – andragogical, contextual and gender; the analyses of each of them with account their aggregate influence on formation of professional mobility. **Originality.** For the first time in the science of our country based on the analyses and generalization of scientific works of foreign and Ukrainian scientists, the expediency of relying on andragogical, contextual and gender approaches in the formation of professional mobility is substantiated. The need for a gradual transition to andragogical training in the Free Economic Zone has been identified. The generalization of the contextual approach potential confirmed the expediency of its use in professional mobility formation, as its provisions are consistent with the requirements for ensuring the quality of training of future teachers. It is determined that the application of a gender approach in the educational process provides opportunities for professional self-realization of different sexes members. **Practical value.** Developed methodological approaches to the formation of professional mobility of future teachers can be used in the educational process of high education institutions, in the system of non-formal education, as well as in the training of research and teaching staff in the system of advanced training. References 15, tables 1.

Key words: professional training, future teachers, mobility, approach, andragogics, context, gender.

REFERENCES

1. Sas, N. M. (2018). Tendentsii do zminy suchasnoi systemy profesiinoi osvity. *Visnyk KrNU imeni Mykhaila Ostrohradskoho*. Kremenchuk, Vyp. 2. Chastyna 2. pp. 114–120. doi: 10.30929/1995–0519.2018.2.p2.114–120

2. Antonova, O. Ie., Vashchuk, O. V. (2017). Intehratyvnyi pidkhid do pobudovy modeli formuvannia hotovnosti vchyteliv do rozvytku akademichnoi obdarovanosti uchniv. *Profesiina osvita v umovakh intehratsiinykh protsesiv: teoriia i praktyka* : zb. nauk. prats. Zhytomyr, Vol. 1, pp. 174–182.

3. Nikolenko, L. T. (2018). Nova ukrainska shkola: intehratsiinyi pidkhid u pochatkovii zahalnii osviti. *Metodyst*. Kyiv. Vol. 2, pp. 72–74.

4. Pryshuta, Yu. Yu. (2014). Intehratyvnyi pidkhid yak odyn iz faktoriv formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-budivelnikiv. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*. Kyiv, Vol. 1, pp. 134–138.

5. Tkach, Yu. (2015). Intehratyvnyi pidkhid u navchanni v umovakh fundamentalizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*. Kryvyi Rih, Vyp. 46, pp. 90–93.

6. Herasymova, I. H. (2015). Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi sfery : monohrafiia. Vinnytsia, 512 p.
7. Bryzhak, N. Iu. (2016). Profesiina mobilnist yak fakhova yakist maibutnoho vchytelia. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Pedahohika i sotsialna robota». Uzhhorod, Vol. 1, pp. 67–70.
8. Horbachova, I. I. Profesiina mobilnist vchytelia v minlyvomu osvithomu seredovyshchi. Teoriiia ta metodyka navchannia ta vykhovannia. Kharkiv, 2017. Vol. 43, pp. 59–68.
9. Igoshev, B. M. (2008). Professionalnaya mobilnost uchitelya: organizatsionno-pedagogicheskii aspekt. Izvestiya UrGU. Ekaterinburg, Vol. 56, pp. 34–40.
10. Kopchak, Yu., Kopchak, L., Nykorak, Y. (2016). Pedahohichna mobilnist u dobu zmin ta transformatsii. Hirska shkola ukrainskykh Karpat. Ivano-Frankivsk, Vol. 15, pp. 49–53. doi: 10.15330/msuc.
11. Prima, R. M. (2017). Formuvannia profesiinoi mobilnosti vchytelia – stratehichni napriamy u suchasni osviti Pedahohichni poshuk. Lutsk, Vol. 3, pp. 18–20.
12. Stepanov, I. A. (2009). Professionalnaya mobilnost pedagoga kak nauchno-pedagogicheskii fenomen Obrazovanie i nauka. Ekaterinburg. Vol. 5, pp. 37–45.
13. Verbitskiy, A. A. (2010). Kontekstno-kompetentnostnyi podhod k modernizatsii obrazovaniya. Vyishee obrazovanie v Rossii. Moskva,. Vol. 5, pp. 32–37.
14. Henderi skladovi protsesu rozvytku : vytyah zi zvituv Svitovoho Banku. Hender i derzhavna polityka : [zb. pr. suchas. zakhid. doslidnykiv] : navch. posib. : per. z anhl. / uporiad. P. Renkin. Kyiv, 2004, pp. 17–60.
15. Menzhulin, V. (2001). Hender z pliuralistychnoi tochky zoru. Filosofska-antropolohichni studii. Kyiv, Spetsvyp, pp. 59–68.

Стаття надійшла 30.05.2021.